

ELS PRIMERS AUXILIS SANITARIS EN L'ÀMBIT ESCOLAR:

Determinació de la importància de competències en el món de la salut per l'exercici professional del docent

Autora: Andrea Moreno Garcia

Tutora: Montserrat Alguacil de Nicolás

Resum: Els centres escolars són llocs on, habitualment, es produeixen accidents derivats de caigudes o cops, a més d'altres temes relacionats amb la salut infantil. Així, els docents sovint es poden veure implicats en situacions que requereixen una assistència bàsica per prevenir, curar o inclús salvar la vida de la persona afectada. És per això que l'estudi pretén conèixer i valorar la necessitat de contemplar coneixements sobre primers auxilis en el professorat d'Educació Primària, així com dissenyar un banc de recursos per a docents sobre aquesta temàtica.

L'article planteja un estudi emmarcat en el paradigma humanístic-interpretatiu de la comunitat educativa on s'han obtingut respostes tant quantitatives com qualitatives. A través d'un qüestionari a 50 docents en actiu i entrevistes a experts en salut hem recollit els coneixements sobre primers auxilis per part de docents de diferents escoles de Barcelona i la formació que haurien de tenir per fer front a emergències sanitàries que tenen lloc dins l'entorn escolar.

Les conclusions de la recerca mostren que la formació en Primers Auxilis pel professorat es considera un element clau per transmetre aquests coneixements als infants i, d'aquesta manera, conscienciar en salut i sistematitzar l'actuació de la ciutadania davant de lesions no intencionades.

Paraules clau: Primers auxilis, Accident escolar, Educació per la salut, Professorat, Educació Primària.

Abstract: Schools are places where accidents resulting from falls or blows usually occur. Therefore, teachers can often be involved in situations that require basic assistance to prevent, cure or save the life of the affected person. That is why the study aims to know and assess the need to consider first aid knowledge in PE teachers, as well as design a resource bank for teachers.

The article proposes a study framed in the humanistic-interpretive paradigm of the educational community where both quantitative and qualitative answers have been obtained. Through a questionnaire to 50 active teachers and interviews with health experts, we have collected the knowledge of first aid by teachers from different schools

in Barcelona and the training they should need to deal with health emergencies that take place in the school environment.

The findings of the research show that PAS training by teachers is considered a key element to transmit this knowledge to children and, in this way, raise health awareness and systematize the actions of citizens in the face of unintentional injuries.

Key words: First aids, School accident, Health education, Teacher, Primary education.

INTRODUCCIÓ: MARC TEÒRIC

Segons Suelves (2009) els centres escolars són llocs on, habitualment, es produeixen accidents derivats de caigudes o cops, sobretot en les edats més primerenques a causa de les característiques i particularitats dels infants, com la curiositat per conèixer el món que l'envolta, descobrir l'entorn i la manca de consciència del risc. Els accidents més comuns que es poden produir a les escoles són: ennuegaments, talls, hemorràgies, punxades, intoxicacions i cremades.

En atenció a això, els docents sovint es poden veure implicats en situacions que requereixen una assistència bàsica per prevenir, curar o salvar la vida de la persona afectada. Per aquest motiu, és fonamental la formació en tècniques i preparació sobre primers auxilis sanitaris (PAS), definits pel Canat Salut de la Generalitat de Catalunya com "l'atenció més immediata i provisional que es dona a una persona accidentada o malalta abans de ser atesa en un centre sanitari o per professionals experts dels equips d'emergències".

Tot i la creació i l'existència de guies, programes i protocols sobre els primers auxilis sanitaris per a infants en els darrers anys (European First Aid Manual, 2006), ens preguntem quin paper han d'ocupar els PAS i altres coneixements relacionats amb la salut a les escoles d'Educació Primària, a més de conèixer la seva rellevància.

D'aquesta manera, amb la recerca, ens plantegem:

- Conèixer i valorar la necessitat de contemplar coneixements sobre primers auxilis en el professorat en formació inicial i permanent a les escoles d'EP.
- Esbrinar quines competències relacionades amb els PAS es poden implementar a les escoles de Barcelona.
- Desenvolupar un banc de recursos per a docents d'Educació Primària.

El Canal Salut de la Generalitat de Catalunya (2018) defineix els primers auxilis sanitaris (PAS) com l'atenció més immediata i provisional que es dona a una persona accidentada o malalta abans de ser atesa en un centre sanitari o per professionals experts dels equips d'emergències. Aquests passos davant d'una situació d'emergència són:

1. Protegir l'entorn i la víctima en el lloc on s'ha produït l'accident.
2. Alertar els serveis d'emergències (trucada telefònica al 112).
3. Socórrer les víctimes accidentades o malaltes.

Per altra banda, segons Galindo, Cardelús, García, A., Heredia, M., Romo, C. i Muñoz, J. (2008), els primers auxilis són el conjunt de mesures i actuacions que es realitzen davant d'una emergència sanitària, entenent-la com la situació que requereix una actuació immediata a causa d'una lesió o malaltia de presentació brusca o a l'agreujament d'una malaltia que pot posar en perill la vida de la persona.

Segons Martínez, Alonso, Fàbrega i Zambudio (2015), el Grup de Treball Primers Auxilis de l'International Liaison Committee on Resuscitation els defineix com "totes les actituds d'ajuda i cures inicials que es proporcionen en cas d'una malaltia o una lesió que ha tingut lloc de forma sobtada, i que poden ser iniciats per qualsevol persona en qualsevol situació". D'acord amb l'ILCOR, els objectius Primers Auxilis són preservar la vida, alleugerir el sofriment, prevenir més danys i promoure la recuperació.

Bernabeu i Gascón (1999) afirmen que, des de l'origen de la humanitat, la tècnica de les cures mèdiques ha estat associada a l'activitat humana a conseqüència de la necessitat d'utilitzar elements de la naturalesa (pedres, arbres, fang, plantes, etc.) amb la intenció de modificar el món en benefici de tots.

El desenvolupament d'aquestes professions va permetre el perfeccionament de tècniques i protocols d'actuació, essent ja en la baixa edat mitjana quan tot ofici tenia unes regles gremials que se n'anaven transmetent de generació en generació. Així i tot, no va ser fins al segle XIX que va ser necessari un nou concepte d'activitat econòmica i treball humà com feines lliures i dignificades, iniciant-se la professionalització de la Infermeria.

Els primers auxilis han anat evolucionant al llarg de més d'aquest segle i mig d'història i, l'organització Creu Roja, s'ha encarregat de fer arribar a la població pràcticament la totalitat de països del món l'últim en avenços i descobriments científics en aquesta matèria. L'any 1864 el Comité Internacional de la Creu Roja (CICR), l'òrgan fundador de la Creu Roja, va organitzar una conferència diplomàtica a Ginebra, on es va signar el Conveni de Ginebra amb l'objectiu de garantir ajuda humanitària als militars ferits, convertint-se en un moviment internacional amb la xarxa voluntària més gran del món (Creu Roja, 2014).

D'aquesta manera, la importància de l'atenció sanitària al llarg de la història fa palesa la necessitat de l'ajuda humanitària avui dia. En virtut de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 la salut és un dret bàsic i afirma:

Tota persona té dret a un nivell de vida que asseguri la seva salut, el seu benestar i els de la seva família, especialment quant a alimentació, a vestit, a habitatge, a atenció mèdica i els necessaris serveis socials.

Tal com esmenta el principi 4 de la Convenció dels drets de l'infant (UNESCO, 1989), *L'infant té dret a créixer i desenvolupar-se amb bona salut, i a gaudir de l'alimentació, habitatge, oci i serveis mèdics adequats.* Així doncs, l'educació per a la salut, definida per l'OMS (1987) com "procés vital per capacitar la població per al control i la millora de la seva salut", esdevé necessària per mantenir un estil de vida saludable i conèixer l'atenció directa quan hi ha algun accident dins el context escolar, precisament la que abordarem en aquesta recerca.

Així, aquesta investigació es relaciona, directament, amb l'objectiu 3 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (Nacions Unides, 2015), el qual pretén garantir una vida sana i promoure el benestar en totes les edats amb l'objectiu de construir una societat pròspera i abolir les desigualtats en l'accés a l'assistència sanitària. D'aquesta manera, pren gran rellevància el paper del docent, ja que pot conscienciar a la comunitat sobre la importància d'una bona salut i un estil de vida saludable. També, la seguretat infantil està directament relacionada amb els drets humans i amb la convenció dels drets dels infants i també amb l'Objectiu 4 dels ODS, que pretén garantir una educació de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge permanents per a tots, ja que l'educació empodera a dur a terme una vida més saludable i sostenible fomentant, també, la tolerància entre persones.

L'OMS (2008) proposa substituir la paraula "accident" per "lesió no intencionada" amb la finalitat de conscienciar que es tracta d'un fet inevitable sobre el qual no es pot influir, definit per Junco, I. (2012) com "esdeveniment, independent de la voluntat humana, causat per una força estranya, d'acció ràpida, que es manifesta per l'aparició de lesions orgàniques o trastorns mentals".

Suelves, (2009), afirma que els infants de cinc anys ja han desenvolupat habilitats que els permeten desplaçar-se de manera autònoma i, per tant, perfeccionen les seves habilitats motores manipulant, cada vegada millor, un gran nombre d'instruments i materials. En aquest sentit, cal tenir present que les capacitats, tant físiques com mentals, i comportaments dels infants són diferents de les dels adults, ja que la seva curiositat no va acompanyada de la seva capacitat de comprendre el perill i, per aquest motiu, corren un risc més elevat de patir lesions.

Azkunaga, B., et al., (2016) revisen les causes més importants de lesions no intencionades d'infants d'entre 0-17 anys a Espanya: caigudes i precipitacions, accidents de trànsit, cremades, ofegament per immersió i intoxicacions.

Les caigudes són les lesions més freqüents en infants i la tercera causa de mort per lesió no intencionades a la Unió Europea (UE) en menors de dinou anys. Malgrat això, pel fet que la majoria de les caigudes no tenen conseqüències físiques, la seva prevenció rep menys atenció que altres tipus de lesions, tot i que hi ha caigudes perilloses que poden produir fractures, ferides, contusions i traumatismes cranials.

La segona lesió més comuna entre infants són les cremades, essent la quarta causa de mort violenta en la infància. Això no obstant, el 90% d'aquests accidents tenen lloc a la llar i, la majoria, són cremades superficials de poca extensió corporal, encara que poden ocasionar greus seqüeles funcionals, psicològiques i estètiques.

Seguidament, trobem els ofegaments a l'aigua, un element essencial en les nostres vides i una gran font de diversió que no està exempta de riscos.

Les intoxicacions constitueixen la cinquena causa de mort per una lesió no intencionada en la regió europea de l'OMS. Encara que, la majoria d'aquestes intoxicacions, tenen lloc a la llar hem de centrar esforços preventius i no oblidar on els infants passen gran part del seu temps, com són les escoles.

En el nostre país l'escolarització obligatòria comença al cap de sis anys, tot i que la gran majoria d'infants ja van a l'escola des dels tres anys, per tant, passen la major part del temps diürn a l'escola. Per aquest motiu, en els centres escolars es produeixen una gran varietat de lesions no intencionades, on l'atenció que s'ofereix a l'infant lesionat en els primers minuts després de l'incident esdevé essencial per la seva supervivència, recuperació satisfactòria i la seva qualitat de vida (Fajardo, Gómez, Corredor, Mondragón, Ortegón i Tovar, 2009).

Així doncs, davant aquestes lesions no intencionades en l'àmbit escolar, les persones més properes per donar resposta a aquestes situacions són els professors i professores que, sovint, han de donar una primera resposta. Per aquest motiu, creiem que és necessari que els docents dels centres educatius de Catalunya disposin d'uns coneixements sobre primers auxilis per atendre l'infant lesionat fins que arribi l'equip d'assistència sanitària o bé es desplaci a l'infant.

Un dels objectius de la prevenció de lesions és educar ciutadans per tal que actuïn de forma segura en tot moment, orientada a aconseguir comportaments segurs. Segons Junco, (2012) els principis bàsics de les estratègies educatives són l'educació en seguretat des de la infància, la sensibilització per la seguretat en famílies, educadors, autoritats i grups socials amb responsabilitats polítiques, educatives i sanitàries.

En aquest sentit, la formació sobre primers auxilis a l'escola s'ha d'inscriure en una formació necessària per a tota la ciutadania. Tindria dues dimensions: per una banda, la formació del docent per prevenir i actuar en cas de lesions no intencionades o problemes de salut i, per altra banda, transmetre una educació per a la salut, dimensió contemplada en el Decret d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica (175/2022) de les pàgines 107-120.

Tal com exposa el Manual de primers auxilis, expedit per la Creu Roja (2016), per respondre davant una situació d'emergència s'han de reconèixer les necessitats emocionals i físiques de tots els implicats. Per tant, és fonamental una actitud calmada i atenta que faciliti la confiança i respecte, ajudant a mantenir la calma.

Queda clar, doncs, que els PAS són un element a tenir en compte a les escoles. Per una banda, a través d'un programa de conscienciació sobre la necessitat d'actuar amb seguretat per tal de prevenir lesions o detectar problemes de salut, tant pel professorat com per l'alumnat. D'altre, la preparació dels docents és fonamental.

Segons el Consell Espanyol de Ressuscitació Cardiopulmonar (2020), la implementació dels coneixements i tècniques de primers auxilis com obligatòries en el Decret d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària (119/2015) va suposar un pas endavant per combatre la incultura generalitzada entorn aquest àmbit. No obstant això, no va anar acompanyada de clares directrius que assegurassin el seu compliment als centres educatius, fet que dificulta la normalització d'aquests coneixements pràctics pel fet que només la minoria de les escoles ofereixen aquests aprenentatges.

Samper (2020) afirma que és necessari fer sorgir iniciatives per tal d'impulsar els primers auxilis a les escoles formant a docents i alumnes en primers auxilis i autoprotecció per tal de normalitzar-ho. D'acord amb l'estudi de Navarro, Penelas i Basanta (2016) sobre la necessitat de tenir una assignatura específica en primers auxilis, existeix una forta disposició a rebre aquesta formació dins del pla d'estudis del grau en Educació Primària.

García (2017) afirma que tots els centres educatius haurien de tenir un protocol d'actuació davant de certes actuacions amb l'objectiu de prevenir l'aggravació dels accidents i garantir una resposta efectiva. També, una farmaciola escolar, ja que com afirma el Canal Salut de la Generalitat de Catalunya (2021), "A cada centre hi ha d'haver una farmaciola per a l'ús i la necessitat de qualsevol persona en un lloc conegut i visible, fresc i sec, tancada, no accessible per a l'alumnat i pròxima a un punt d'aigua".

Borrallo, A., et al., (2016) afirmen que l'ús d'un protocol d'actuació en cas d'urgència en centres escolars es tracta d'una eina útil, senzilla i consensuada que serveix per ajudar a qualsevol professional que es trobi davant una situació que requereixi l'atenció sanitària de l'alumnat. També, fan palesa la necessitat de la presència d'un infermer/a referent per a cada centre educatiu amb la finalitat de tenir una figura de referència que es coordina amb la resta d'agents educatius.

L'Associació Catalana d'Infermeria i Salut Escolar (2016), defineix infermer/a escolar com una persona que desenvolupa els rols competencials de la infermeria escolar, amb la finalitat de tenir cura, fer prevenció i promoció de la salut. És, per tant, una figura del tot necessària als centres educatius per a assessorar a tota la comunitat educativa que intervé directa o indirectament en la salut escolar.

Tanmateix, tot i l'aprovació de la Proposta de Resolució per incorporar la infermera escolar a tots els centres educatius de Catalunya pel Parlament de Catalunya (2019) amb la finalitat de reconèixer als infants amb malalties cròniques i la seva necessitat de gaudir d'atenció sanitària als centres escolars, encara no s'ha aconseguit incorporar aquesta figura a totes les escoles de Catalunya.

Cal tenir present que, quan un alumne o alumna té necessitats complexes d'atenció o malaltia crònica avançada, la direcció del centre educatiu ha d'elaborar un pla personalitzat d'atenció per atendre les necessitats, en coordinació amb el CAP o hospital de referència del centre educatiu.

És per això que, amb aquest estudi, es planteja valorar les necessitats relacionades amb l'àmbit dels primers auxilis sanitaris per part de docents en exercici per tal d'elaborar unes orientacions per poder prevenir i intervenir en temes de primers auxilis a les escoles.

DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ

Metodologia

Per desenvolupar l'objectiu general de la recerca es realitza un estudi emmarcat en el paradigma humanístic-interpretatiu de la comunitat educativa. Aquest, pretén comprendre i interpretar la realitat valorant les necessitats relacionades amb l'aplicació dels PAS davant d'una emergència per part dels docents de l'etapa de primària i construir o elaborar unes orientacions per tal de formar al professorat i l'alumnat.

A partir de l'interès i valoració de les necessitats dels mestres d'educació primària sobre l'aplicació dels PAS davant les emergències sanitàries a les escoles, es planteja un estudi transversal de caràcter tant quantitatiu com qualitatiu.

Per una banda, la informació de caràcter quantitatiu ens concedirà analitzar dades més específiques a partir d'un qüestionari, el qual pretén recollir els coneixements sobre primers auxilis per part dels docents d'EP de diferents escoles de Barcelona i la seva percepció sobre la rellevància que tenen o haurien de tenir.

Per altra banda, la informació de caràcter qualitatiu ens permetrà conèixer l'opinió d'especialistes en el món de la salut pel que fa als coneixements que haurien de tenir els docents d'EP sobre primers auxilis per fer front a emergències sanitàries que tenen lloc dins l'entorn escolar i consells pel que fa a la formació que els infants haurien de rebre.

Instruments

Qüestionari:

Per tal de fer recerca sobre els coneixements en primers auxilis per part dels docents d'EP i analitzar les dades sobre la seva percepció s'ha dissenyat un qüestionari en línia. Aquest, consta de 2 preguntes dicotòmiques, 8 d'opció múltiple, 2 d'obertes, 2 de rànquing i 1 de l'escala de Likert.

Entrevistes:

També, s'ha dissenyat una entrevista semiestructurada dirigida a diversos professionals del món de la salut respecte als coneixements que haurien de tenir els docents sobre primers auxilis i consells pel que fa a la formació que l'alumnat hauria de rebre per fer front a emergències sanitàries.

Els instruments, íntegrament, es poden consultar a l'[Annex 1](#).

Participants

Qüestionari:

Per tal d'obtenir múltiples respostes riques en significat hem obert les portes a un ampli nombre d'escoles de Barcelona, els participants es concreten en 50 mestres en actiu.

Les dades referents a les variables indicades es recullen en la taula 1.

		Dades de la mostra	
Docents	Sexe	Femení	82%
		Masculí	18%
	Edat	0-25	4%
		26-40	24%
		41-50	32%
		+50	40%
	Titularitat del centre	Privats-concertats	70%
		Públics	30%
	Tipologia del centre	Centres ordinaris	54%
		Educació especial	44%
Alta complexitat		2%	

Taula 1: Dades de la mostra dels docents

Entrevistes:

S'ha realitzat una entrevista semiestructurada a quatre professionals del món de la salut i a una sotsdirectora de centre:

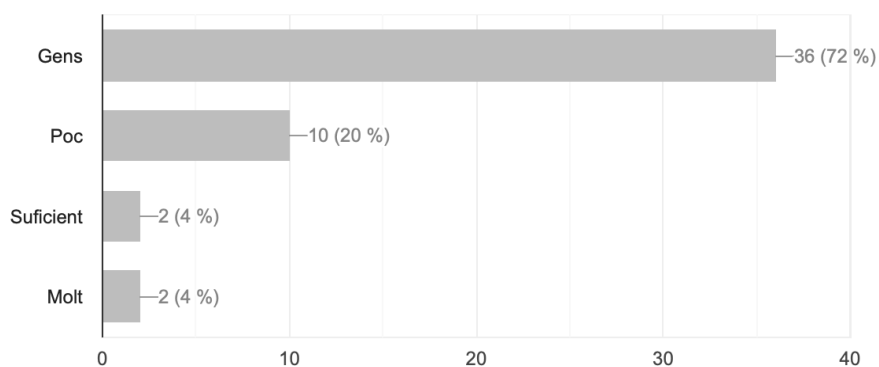
- Bernat de Pablo Márquez: Metge de família i instructor en Suport vital bàsic amb setze anys d'experiència.
- Anna Novell: Infermera del CAP de Vilassar de Mar amb cinc anys d'experiència.
- Noemi Asensio: Infermera escolar de l'Escola Pia Sant Antoni i instructora en Suport vital bàsic amb vint-i-tres anys experiència.
- Marta Macias: Infermera de suport als Centres d'Educació Especial amb un any d'experiència.
- Esther Guerrero: Infermera amb vint-i-tres anys d'experiència.
- Sandra Arellano: Psicòloga i mestra d'Educació Especial amb quinze anys d'experiència.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

En aquest apartat es presenten els resultats més rellevants per donar resposta a l'objectiu de la recerca, els resultats complets es poden consultar en l'[Annex 2](#).

Per tal de conèixer la importància que donen les facultats d'educació a formar en PAS als docents durant el Grau d'Educació Primària hem preguntat: **Durant els teus estudis de Grau, vas rebre formació sobre primers auxilis sanitaris (PAS)?** Com es pot observar en la figura 2, la gran majoria dels participants han expressat que no van rebre formació.

Figura 2: Formació primers auxilis en estudis de grau

A continuació, hem volgut saber si, la majoria de docents, han fet alguna formació sobre Primers Auxilis Sanitaris: **Has realitzat algun curs sobre Primers Auxilis Sanitaris? En cas afirmatiu, per quin motiu?**

Com podem analitzar en la figura 3, la gran majoria dels enquestats han executat algun curs amb relació a les actuacions davant d'una situació d'urgència i, la gran part d'aquests, ho han fet com a requisit laboral. Tot i això, el requisit laboral com motiu de la formació és gairebé igual que la inquietud personal i el desenvolupament professional (vegeu figura 4).

D'acord amb el Consell Català de Ressuscitació (2018) s'han d'impulsar iniciatives i formacions en suport vital al professorat per tal d'estar capacitats per donar resposta a situacions d'emergència. L'estudi de Navarro, Penelas i Basanta (2016) evidencia la necessitat de tenir una assignatura específica en primers auxilis, a més d'una forta disposició per part de docents a rebre aquesta formació dins del pla d'estudis del grau.

Figura 3: Curs primers auxilis

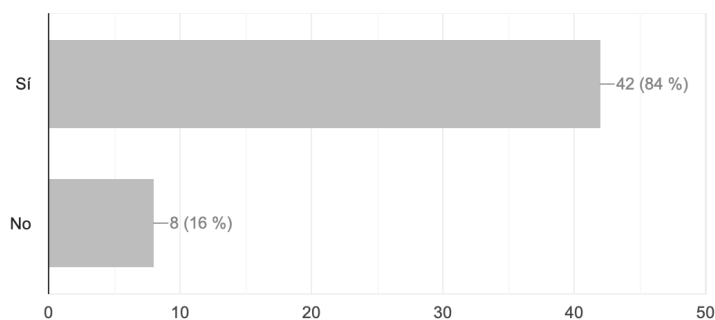
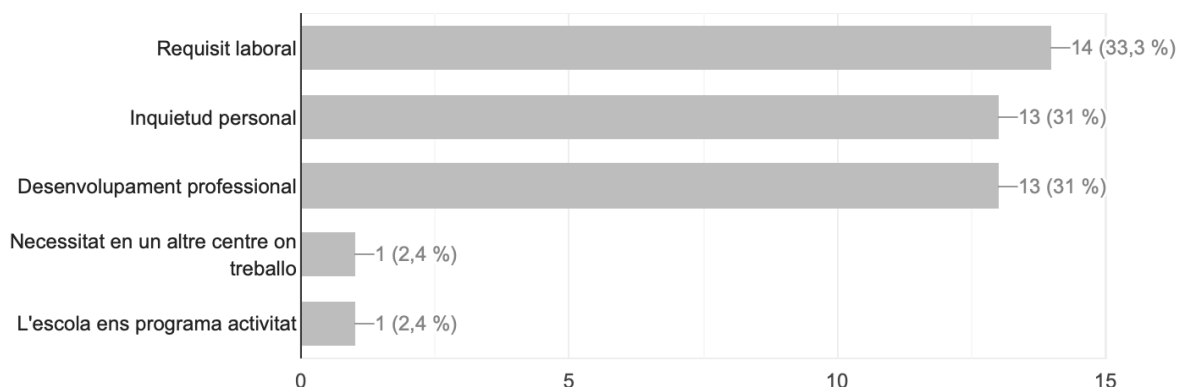

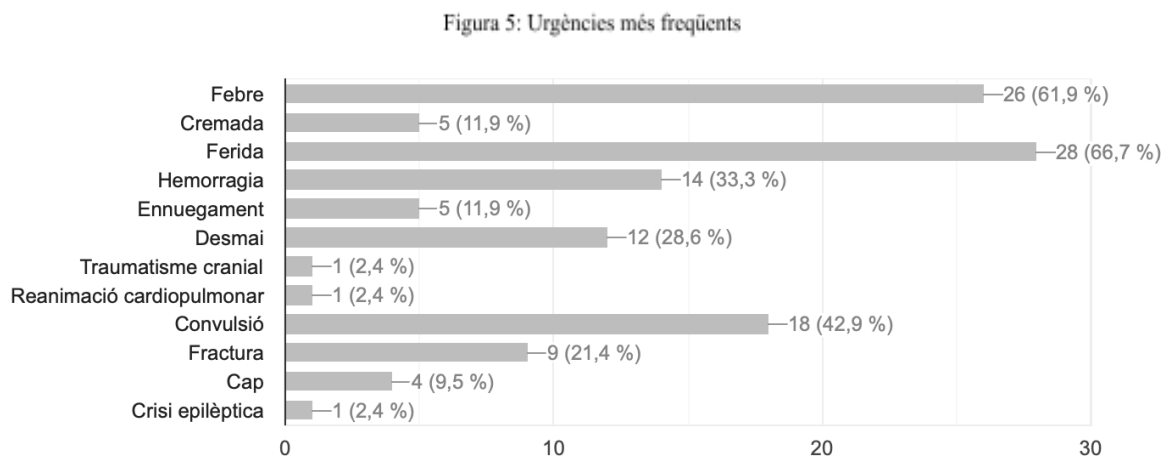
Figura 4: Motiu curs primers auxilis

Posteriorment, hem dissenyat una pregunta per tal de conèixer les urgències sanitàries més freqüents amb les quals es troben els docents: **En el cas que hagi atès una urgència i, consegüentment, hagi aplicat les tècniques PAS, a quines de les següents urgències ho has fet?**

Com observem en la figura 5, les tres urgències més freqüents a les escoles són les ferides, la febre i les convulsions. Al contrari, les menys freqüents són els traumatismes cranials, la reanimació cardiopulmonar i les crisis epilèptiques.

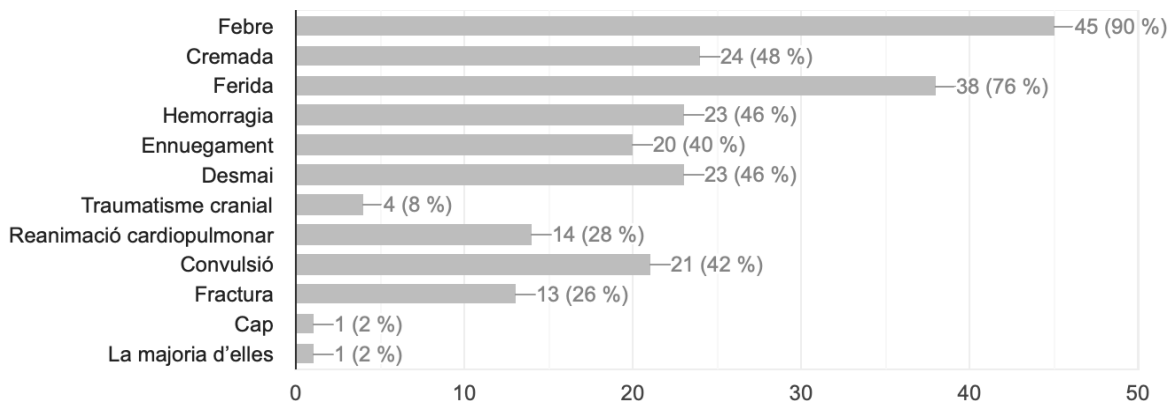
Ens sorprèn que les convulsions siguin la tercera urgència més comuna a les escoles, tot i això, cal tenir present que de les 18 persones que ha hagut de donar resposta a una convulsió, 16 són d'educació especial, fet que evidencia que el professorat de centres d'aquesta tipologia requereixen expertesa. Cal destacar que un 9,5% dels participants no han hagut de donar mai resposta a cap de les urgències.

Després de conèixer les urgències més freqüents a les escoles, hem qüestionat: **A quina de les següents urgències pediàtriques sabries donar resposta?** La gran majoria dels enquestats han respost que sabrien actuar davant la febre i les ferides. Pel contrari, les lesions a les quals menys docents sabrien donar resposta són els traumatismes cranials i les fractures (vegeu figura 6).

Els resultats no ens sorprenen, ja que les urgències a les quals més docents sabrien donar resposta coincideixen amb aquelles que han hagut d'atendre i, a les que menys docents sabrien donar resposta també coincideixen amb les que gairebé mai han hagut d'atendre. Cal destacar que un 2% afirma no saber donar resposta a cap d'ells i, un altre 2%, sabrien donar resposta a la majoria d'ells.

Figura 6: Urgències a les quals sabrien respondre

Seguidament, hem qüestionat: **L'escola on treballes o has treballat té algun protocol per atendre alguna urgència i aplicar els Primers Auxilis Sanitaris corresponents? En cas afirmatiu, quin?** Dels dels 50 enquestats, 26 disposen d'un protocol i 24 no. Cal destacar que, en la segona part de la pregunta, només hem obtingut resposta dels participants qui havien respost afirmativament a l'anterior, per tant, tenim respostes de 26 enquestats. També, cal assenyalar que el resultat total de freqüència és superior al número de respostes, ja que els participants podien respondre més d'un factor. A continuació, les hem categoritzat (vegeu taula 7):

Categoria		F	Exemples	Comentaris
Qui ho fa	Infermeria escolar	5	"Hi ha una infermera", "Ho està elaborant l'infermera del centre"	Podem observar que s'identifica el professional de salut com a figura de referència.
	Serveis mèdics	11	"En cas d'urgència truquem a l'hospital", "Trucar a l'ambulància"	Aquestes respostes ens poden fer pensar en una delegació de responsabilitats als serveis mèdics.
PAS		9	"Sistema PAS", "Protocol bàsic", "Seguir protocol que hagin marcat els metges"	Només nou dels cinquanta enquestats han fet referència al sistema PAS.
Tipus d'emergència		11	"Cada alumne amb epilèpsia té un protocol", "Tenim desfibrilador i protocols d'actuació en cas de crisi epilèpsia"	Vàries respostes fan referència a protocols per urgències concretes. Cal tenir present que provenen de docents d'escoles d'educació especial.

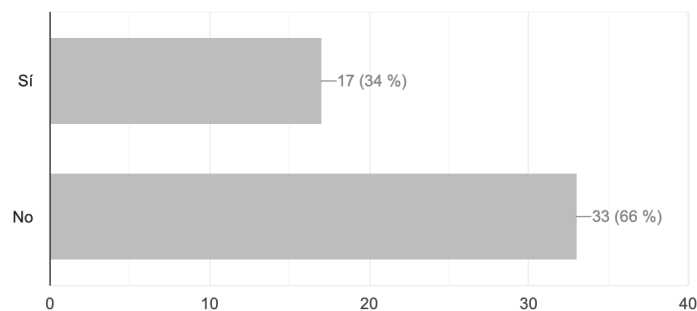
Formació	1	“Hi ha persones que van fer la formació específica en RCP+DEA, és a dir, en reanimació cardiopulmonar i en l’ús dels aparells de desfibril·lació automàtica”	Només una persona ha fet referència a la formació d’alguns docents de l’escola. Tot el claustre hauria d’estar preparat per si alguna ocasió ho requereix, segons Samper (2020) és necessari impulsar els primers auxilis a les escoles formant a docents i alumnes en primers auxilis i autoprotecció.
----------	---	--	---

Taula 7: Protocol per atendre urgències

En quant a la presència d’infermeria escolar als centres educatius: **L’escola on treballes o has treballat té algun infermer/a o professional de la salut treballant?.** Gran part dels enquestats no compten amb aquesta persona de referència pel que fa a la salut (vegeu figura 8).

Coincidint amb el que hem expressat en el marc teòric, tot i l’aprovació de la Proposta de Resolució per incorporar la infermeria escolar als centres educatius de Catalunya (2019), encara no s’ha aconseguit incorporar aquesta figura a totes les escoles.

Figura 8: Presència d’infermeria escolar

Amb darrera qüestió, de caràcter qualitatiu, pretenem conèixer l’opinió dels enquestats sobre allò en què els agradaria rebre més formació: **En quin aspecte sobre primers auxilis t’agradaria tenir més coneixement o formació?**

Hem obtingut 32 respostes, categoritzades en la taula 9. Cal assenyalar que el resultat total de freqüència és superior al número de respostes, ja que els participants podien respondre més d’un factor.

Categoria		F
Urgències	RCP	9
	Talls i cops	5
	Convulsions	4
	Ennuegament	4
	Desmai	3
	Traumatismes	3
	Atacs d'ansietat	1
	Atacs epilèptics	1
Formació	Renovar coneixements per actualitzar informació i ampliar coneixements	7
Infants	Mateixos infants haurien de poder tenir més formació	1

Taula 9: Aspectes en què els agradaria tenir més coneixement

Fent referència als resultats obtinguts mitjançant les cinc entrevistes a diversos professionals de la salut i a una sotsdirectora de centre podem afirmar que tot docent hauria de ser capaç d'atendre les lesions bàsiques que es poden donar a les escoles.

Bernat de Pablo, metge de família, expressa ser un ferm defensor de la formació obligatòria pels docents amb la finalitat de formar-los en primers auxilis per tal que puguin transmetre els coneixements als infants. La Noemí Asensio, infermera escolar i instructora en SVB, també creu que s'haurien de formar de manera excel·lent i amb una metodologia que els permetés entrar a les aules a formar a l'alumnat.

L'Anna Novell, infermera, apunta que el professorat hauria de rebre diferents sessions, tant teòriques com pràctiques, en les quals es treballessin situacions freqüents en el dia a dia d'una escola. Tot i això, fa palesa la necessitat de disposar d'una infermera escolar per tal de tenir una assignatura impartida per un professional sanitari. La Marta Macias, infermera de suport als Centres d'EE, expressa que hauria d'haver-hi una matèria de primers auxilis durant el Grau d'Educació Primària per tal d'incidir en les urgències més freqüents als centres educatius i ser capaços de donar resposta.

L'Esther Guerrero, infermera, anota que els docents haurien de rebre formacions pràctiques cada any, sobretot d'aquelles urgències més crítiques (RCP, convulsions, epilepsia, etc). Pel que fa a les urgències com talls, cremades o cops proposa que les aules disposin de cartells amb les pautes d'actuació a seguir en cada cas. En quant a la manera de com els infants haurien de rebre aquesta formació expressa que hauria d'estar inclosa en els continguts propis de cada etapa i no tractar-ho com una formació externa d'un dia en concret.

La Sandra Arellano, psicòloga i mestra d'educació especial, explica que, al centre on treballa, es va afegir un crèdit de transició a la vida adulta en el qual es forma a l'alumnat en primers auxilis i altres temes relacionats amb la salut a partir de situacions quotidianes.

La presentació de les dades s'ha realitzat en relació amb els objectius plantejats, assenyalant els resultats obtinguts més destacables tenint com a referència el marc conceptual. D'aquesta manera, hem donat resposta als objectius marcats, fet que ens ha permès conèixer i valorar la necessitat de contemplar coneixements sobre primers auxilis en el professorat, a més d'esbrinar quines competències relacionades amb els PAS es poden implementar a les escoles de Barcelona. Finalment, els resultats assolits ens ajudaran a dissenyar el darrer objectiu de la nostra recerca: un banc de recursos per a docents d'Educació Primària.

CONCLUSIONS

A tall de conclusió, considerem que la nostra recerca ens ha permès resoldre els objectius establerts. Així, afirmem que han estat assolits, ja que les dades estadístiques obtingudes i les entrevistes a experts en salut ens han permès valorar les necessitats relacionades amb l'aplicació dels PAS davant d'una emergència.

Pel que fa al primer objectiu, *Conèixer i valorar la necessitat de contemplar coneixements sobre primers auxilis en el professorat en formació inicial i permanent a les escoles d'EP*, podem afirmar que es tracta d'una necessitat totalment rellevant, ja que els resultats aconseguits a través del qüestionari a docents en actiu i diverses entrevistes a experts en salut així ho indiquen. La formació en PAS pel professorat es considera un element clau per transmetre aquests coneixements als infants i, d'aquesta manera, conscienciar en salut i sistematitzar l'actuació de la ciutadania.

Després de conèixer la importància d'incorporar formació sobre PAS en docents, hem pogut resoldre el segon objectiu, *Esbrinar quines competències relacionades amb els PAS es poden implementar a les escoles de Barcelona*. Les dades obtingudes durant la recerca ens porten a la conclusió que és necessària una formació en primers auxilis a tots els docents, sobretot en aquelles urgències més freqüents a les escoles (caigudes, ferides, sagnats, cops, fractures, febre, traumatismes cranioencefàlics, aturades cardíaques o convulsions).

Fent referència al nostre tercer objectiu, *Desenvolupar un banc de recursos per a docents d'Educació Primària*, podem afirmar que l'hem assolit a partir de la recerca i el treball de camp. Així, hem dissenyat un banc de recursos amb les necessitats que han expressat els docents enquestats. Primerament, s'ha fet una explicació sobre què són els *primers auxilis* i la rellevància que tenen en l'Educació Primària; seguidament algunes de les *situacions d'emergència, maniobres i lesions no intencionades* més rellevants expressades en els resultats de la recerca i ; per últim, hem inclòs un apartat titulat *Banc de recursos* on es poden consultar diferents enllaços d'interès.

La proposta concreta es pot consultar en l'[Annex 3](#).

Destaquem la manca de formació en primers auxilis durant el grau d'Educació Primària i la forta disposició per part de docents a rebre aquests coneixements dins el pla d'estudis de grau. Així, insistim en la necessitat d'impulsar iniciatives i formacions al professorat per tal d'estar capacitats per donar resposta a situacions d'emergència, sobretot aquelles més freqüents als centres educatius.

També, ressaltem la delegació de responsabilitats als serveis mèdics o infermeria escolar per falta d'informació i formació al professorat. D'aquesta manera, remarquem la importància de formar als docents d'una manera excel·lent per tal que puguin entrar a les aules a formar en suport vital i primers auxilis a l'alumnat. Emfatitzem en la necessitat de tenir una assignatura o crèdit en els centres educatius on es treballi l'educació per la salut a partir de situacions quotidianes.

El fet de no haver obtingut una mostra més gran de respostes de docents de diverses escoles de Barcelona pot ser considerat una limitació important en aquest estudi. Això podria limitar la generalització dels resultats i conclusions i impedir una anàlisi més rica i exhaustiva dels resultats.

En el futur, seria possible continuar l'estudi actual amb la pròpia formació en Primers Auxilis Sanitaris (PAS) i Suport vital bàsic. Aquesta formació permetria transmetre els coneixement als membres del personal docent i estudiantil que han participat en l'estudi. Per avaluar l'efectivitat del banc de recursos proporcionat, es podria realitzar un qüestionari a les escoles participants per conèixer el grau de satisfacció i detectar possibles millores per afavorir l'aprenentatge. A més, es podria ampliar l'estudi a tots els centres educatius de Catalunya per analitzar les urgències més freqüents i proposar la incorporació d'aquests coneixements als programes d'estudis de grau per a una millor formació dels futurs professionals de l'educació.

En resum, la continuació d'aquest estudi amb la formació en PAS i Suport vital bàsic, la millora dels recursos proporcionats, i la incorporació d'aquests coneixements en els programes d'estudis de grau podria millorar significativament la salut i el benestar de la comunitat educativa catalana.

REFERÈNCIES

Bernabeu, J., Gascón, E. (1999). *Historia de la Enfermería de Salud Pública en España (1860-1977)*. Universidad de Alicante.

https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/14595/1/Bernabeu_Gascon_Historia_enfermeria.pdf

Belgian Red Cross-Flanders. (2006). *European First Aid Manual*

https://www.ilkyardim.org.tr/dokumanlar/EFAM_printonly.pdf

Borrallo, I., Grande, A., Macías, A., Gómez, C., Espinosa, D., Parejo, E., Molinero, E., Mata, J., Morales, M., Olmo, M., Dávila, M., López, M., Cortés, M., Bermejo, M., Cardenal, M., Rincón, M., Blas, P., Rodríguez, S., Cuevas, S. (2016). *Protocolo de Actuación ante Urgencias Sanitarias en los Centros Educativos de Extremadura*. Consejería de Sanidad y Políticas Sociales.

https://www.educarex.es/pub/cont/com/0004/documentos/PROTOCOLO_URGENCIAS_en_CENTROS_EDUCATIVOS.pdf

Catalunya. (2021). *La farmaciola a l'escola*. Canal Salut.

<https://medicaments.gencat.cat/ca/ciudadania/informacio-i-consells/preguntes-freqüents/com-cal-desar-els-medicaments/la-farmaciola-a-lescola>

- Catalunya. (2018). *Primers auxilis*. Canal Salut.
<https://canalsalut.gencat.cat/ca/salut-a-z/p/primers-auxilis>
- Creu Roja (2014). *Història de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja*.
<https://www2.cruzroja.es/historia>
- Consell Català de Ressuscitació (2018). European Resuscitation Council.
<https://ccr.cat/ccr/consell-catala-de-ressuscitacio/>
- Departament d'Educació (2022). *El decret d'educació bàsica*. Parlament de Catalunya.
<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8762/1928585.pdf>
- Fajardo, A., Gómez, I., Corredor, D., Mondragón, G. M., Ortegón, J. P., Tovar, D. L. (2009). *Módulo educativo sobre emergencias escolares*. Universidad de La Sabana, 9 (1), 50-61.
<https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=74111465006>
- Azkunaga, B., Benítez, T., Carazo, E., Domenech, A., Esparza, M., Gaitero, J., Gilabert, N., Junco, I., López-Corominas, V., Lluna, J., Mintegi, S., Obieta, A., Olabbarri, M., Rubio, B., Segura, E., Soriano, M., Vila, J., Yagüe, F. (2016). *Guía para padres sobre la prevención de lesiones no intencionadas en edad infantil*. Fundació Mapfre.
<https://www.aeped.es/sites/default/files/documentos/guia-padres-prevencion-lesiones-no-intencionadas.pdf>
- Galindo, C., Cardelús, R., García, A., Heredia, M., Romo, C. i Muñoz, J. (2008). *Tècniques bàsiques d'infermeria*. Macmillan Profesional.
<http://biblioteca.ucn.edu.co/Coleccion/Enfermer%C3%ADa/Técnicas%20básicas%20de%20enfermer%C3%ADa.pdf>
- García, M.L. (2017). *La importancia de saber primeros auxilios en la educación*. Instituto IES Alfonso XIII.
<https://www.printfriendly.com/p/g/UrVf3c>
- Junco, I. (2012). Importancia sociosanitaria de las lesiones no intencionadas en la infancia. *Guía para padres* (pp.13-31). Asociación Española de Pediatría.
https://www.aeped.es/sites/default/files/documentos/capitulo_1_0.pdf

- Nacions Unides. (2015). *Objetivos y metas de desarrollo sostenible*.
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>
- Navarro, R., Penelas, G., Basanta, S. (2016). *¿Tienen las futuras maestras y maestros de educación primaria la formación necesaria para iniciar las maniobras de reanimación cardiopulmonar en caso de emergencia escolar? Un estudio descriptivo*. *Educación*, 52 (1), 149-168.
<https://educar.uab.cat/article/view/v52-n1-navarro-penelas-basanta/714-pdf-es>
- Martínez, A., Alonso, S., Fàbrega, J., Zambudio, S. (2015). *Primers auxilis 2015*.
Comité d'RCP de la Societat Catalana de Pediatria.
<http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/126424/1/682332.pdf>
- Parlament de Catalunya (1989). *Convenció sobre els drets dels infants*. Departament de Relacions Institucionals.
<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48039.pdf>
- Parlament de Catalunya (1989). *Declaració dels drets humans*.
<https://www.parlament.cat/web/serveis-educatius/drets-humans/index.html>
- Samper, E. (2020). *La enseñanza de primeros auxilios en las escuelas sigue siendo minoritaria, pese a ser obligatoria por ley*. *El diario*.
https://www.eldiario.es/sociedad/ensenanza-primeros-auxilios-minoritaria-obligatoria_1_1068596.html
- Soler, E., Pérez, S., Subirós, R. (2016). *Associació Catalana d'Infermeria i Salut Escolar*.
<http://acise.cat/wp-content/uploads/2016/07/aciseimprimir.pdf>
- Suelves, J. M. (2009). *Lesions no intencionades en la infància i l'adolescència: Trencant el tòpic de la mala sort*. *Faros Hospital Sant Joan de Déu*.
<https://faros.hsjdbcn.org/es/cuaderno-faro/lesiones-no-intencionadas-infancia-adolescencia-rompiendo-topico-mala-suerte>
- World Health Organization (2008). *Word report on child injury prevention*. UNICEF.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789241563574>